

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-96

VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU: VLIVY NA MĚSTO A POSTOJ MÍSTNÍCH OBYVATEL

Prison Světlá nad Sázavou: influences on the municipality and the attitude of the locals

ONDŘEJ ŠERÝ

IRENA HONSNEJMANOVÁ

ONDŘEJ KREJČÍ

VENDULA SVOBODOVÁ

Geografický ústav | Department of Geography
Přírodovědecká fakulta | Faculty of Science
Masarykova univerzita | Masaryk University
Kotlářská 2, 611 37 Brno, Czech Republic

E-mail: ondrej.sery@mail.muni.cz, honsnejmanova@mail.muni.cz, o.krejci@mail.muni.cz,
v.svobodova@mail.muni.cz

Anotace

Předkládaný příspěvek se věnuje tématu vlivu významného ekonomického subjektu na rozvoj obce či města / regionu, v němž působí. Konkrétně se jedná o případovou studii ženské věznice ve městě Světlá nad Sázavou, která je specifickým příkladem, jelikož v sobě silně obsahuje také otázku bezpečnosti. Cílem příspěvku je za prvé identifikovat vlivy věznice na město / region a za druhé provést hodnocení postojů místních obyvatel vůči přítomnosti věznice. K naplnění prvního cíle byla využita analýza veřejně dostupných informací o věznici a proveden semistrukturovaný rozhovor se zástupcem vedení věznice, v případě druhého cíle pak bylo provedeno dotazníkové šetření mezi místními obyvateli staršími 15 let. Věznice představuje druhého nejvýznamnějšího zaměstnavatele ve městě, odsouzené pak zdroj relativně levné pracovní síly pro místní podniky. Místní obyvatelé kladně hodnotí také využití areálu bývalé školy v přírodě, více než 90 % obyvatel města se cítí bezpečně. Negativně hodnotí přítomnost věznice jen necelá pětina obyvatel. Obecně lze označit postoj obyvatel jako neutrální pozitivní.

Klíčová slova

věznice, identifikace vlivů, postoj místních obyvatel, lokální / regionální rozvoj, Světlá nad Sázavou

Annotation

This paper deals with the influence of a major economic entity on the development of a municipality / region in which it operates. Specifically, it is a case study of a female prison in Světlá nad Sázavou, which is a specific example because it also contains a security issue. The aim of the paper is, firstly, to identify the influences of the prison on the municipality / region and, secondly, to evaluate the attitudes of the population of the municipality towards the prison. To meet the first aim, an analysis of publicly available information on the prison was used and a semi-structured interview with a prison management was done, in the case of the second aim, a questionnaire survey was conducted among the locals older than 15 years. The prison is the second most important employer in the municipality, the source of a relatively cheap labour force for local businesses. Locals also appreciate the use of the former school in nature, more than 90% of the municipality's population feel safe. Only less than a fifth of the population rate the prison's presence negatively. In general, the attitude of the population can be described as neutral positive.

Key words

prison, identification of influences, attitude of the locals, local / regional development, Světlá nad Sázavou

JEL classification: O20, Z10

1. Úvod, metodika

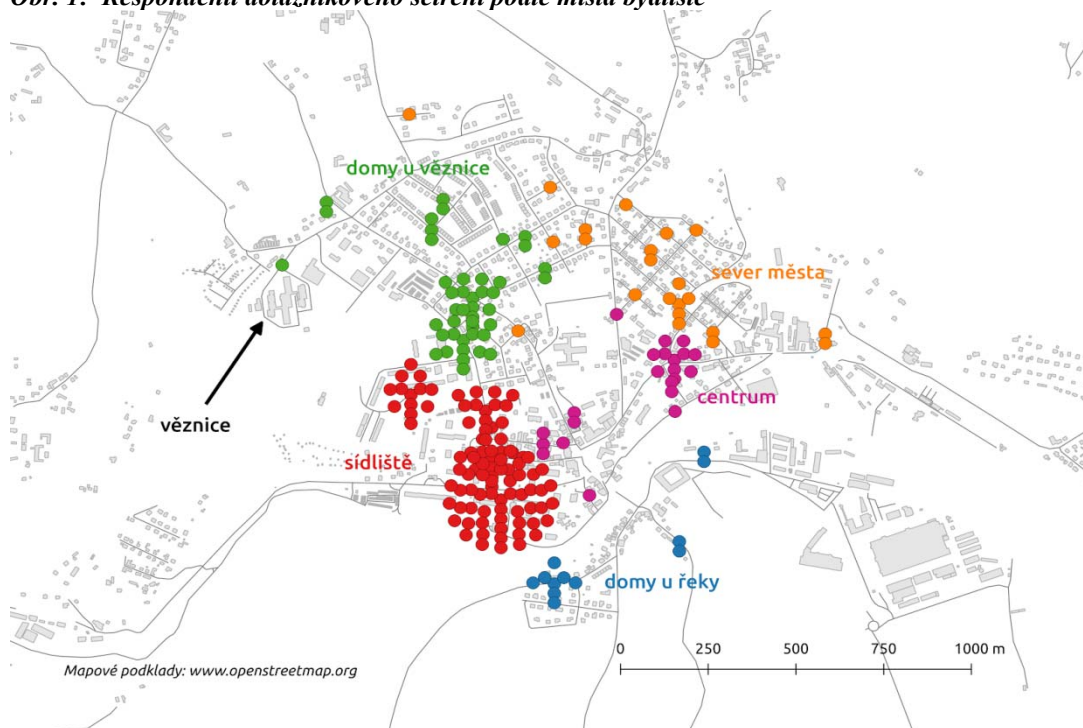
Rozvoj obcí a měst či celých regionů je často ovlivňován přítomností nebo absencí dominantních ekonomických subjektů. Z minulosti i současnosti jsou známy případy, kdy byl rozvoj celých lokalit přímo určován lokalizací ekonomických subjektů. Zánik, odchod či omezení působnosti mnohdy vedlo k ekonomickým a dalším problémům, typické jsou v tomto ohledu strukturálně postižené regiony. Nejčastějšími příklady jsou významné soukromé společnosti, ale může se též jednat i o veřejné instituce (čemuž nasvědčují úvahy o lokalizaci některých úřadů mimo hlavní město, respektive do periferních a ekonomicky slabých regionů).

Specifickým případem ekonomického subjektu je i věznice, jejíž přítomnost (lokalizace) v určité obci či městě zahrnuje rovněž možné ekonomické a další vlivy, mezi něž patří zejména otázka bezpečí. Následující text představuje případovou studii ženské věznice ve Světlé nad Sázavou. Na začátku roku 2018 mělo město 6 615 obyvatel a tudíž bylo možné předpokládat, že přítomnost věznice ve městě byla všem jeho obyvatelům známa a případné vlivy věznice byly dobře patrné. Cílem příspěvku je za prvé identifikovat vlivy ženské Věznice Světlá nad Sázavou na město (a region) a za druhé provést hodnocení postojů místních obyvatel vůči lokalizaci věznice.

Za účelem identifikace vlivu věznice na město a region byly analyzovány veřejně dostupné informace o Věznici Světlá nad Sázavou a na konci ledna 2019 byl proveden semistrukturovaný rozhovor se zástupcem vedení věznice (ten byl zaznamenán na diktafon a následně přepsán do textové podoby).

Již v květnu 2018 proběhlo ve Světlé nad Sázavou dotazníkové šetření mezi místními obyvateli staršími 15 let. Celkem bylo sesbíráno 201 odpovědí, což představuje asi 3,5 % obyvatel města starších 15 let. Při výběru respondentů byl uplatněn kvótní výběr dle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání. Dotazník obsahoval 7 otázek (včetně podotázek) zaměřených zejména na kvalitu života ve městě a na vnímání věznice obyvateli města, poslední 4 otázky byly identifikační (včetně názvu ulice, kde respondenti bydlí). Odpovědi byly následně kategorizovány dle výše zmíněných kvót, kategorizace byla provedena také podle bydliště respondenta – za tímto účelem bylo definováno pět oblastí města podle typu zástavby a vzdálenosti od věznice („centrum města“, „sever města“, „domy u věznice“, „sídlíště“, „domy u řeky“).

Obr. 1: Respondenti dotazníkového šetření podle místa bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, květen 2018

2. Literární rešerše

Tematika ženských věznic a jejich vlivu na okolí není v českém prostředí příliš reflektována, většina prací se soustředí spíše na samotné vnitřní prostředí věznice a jeho vliv na uvězněné osoby. Co se týká přímo ženského věznění, je na místě v rámci evropského kontinentálního prostředí zmínit sociologickou publikaci Nedbálkové

(2006) nebo práci Tadič (2018). Výrazná většina příspěvků, ať již o věznicích obecně nebo o ženském prvku v této instituci, je zpracovávána v angloamerických zemích. Zde je však nutno zmínit, že například práce amerických autorů podléhají zcela jinému kontextu územního uspořádání, kulturnímu prostředí, politice uvěznění či ekonomické struktuře. Sami autoři těchto prací uvádějí, že se potýkali s nedostatkem dat a publikací tohoto typu.

Samotné umístění vězeňských objektů se setkává s vysokou mírou občanského odmítnutí. Martin (2000) řadí tento typ zařízení mezi ty s mírou nejvyšší. Zmíněné společenské odmítnutí není vždy otázkou ukazatelů reprezentovaných tvrdými daty, které v práci Martina (2000) byly například hodnota nemovitostí, medián příjmů, míra kriminality a vliv na průmysl. Cherry a Kunce (2001) pak sledovali míru chudoby, míru nezaměstnanosti, počet podniků na metr čtvereční, počet existujících věznic, délku silnic, či charakteristiky populace jako je věk, úroveň vzdělání či převažující bydlení (Cherry, Kunce, 2001). Ukazatele vycházející z dojmů respondentů pak ne vždy reflektovaly ty statisticky reprezentativní, jelikož v rámci výzkumů nebylo vyhodnoceno ani snížení hodnoty pozemků ani zvýšení kriminality, což bylo jedním z často opakovaných argumentů. V nevoli obyvatel umístěvat vězeňská zařízení se pak mohly více odrážet fenomény NIMBY (Not In My Back Yard) a LULU (Locally Unwanted Land Use), které převážily nad objektivními ukazateli (Martin, 2000). Výzkumy ukázaly resistantní charakter věznic vůči ekonomickým recesím nebo snižováním stavů, což poskytuje poměrně stabilní pracovní místa. I přes argumenty, že samotný chod vězení nabízí pracovní pozice úzké skupině obyvatelstva formující se napříč zemí, přidružené činnosti a navázané služby generují pracovní místa právě pro obyvatele, kteří nemusí být tak úzce specializovaní (Che, 2005).

A právě struktura obyvatel daných lokalit se odráží v hodnocení vlivu věznic. V místech, která jsou méně centrální, a ne tolik rozvinutá Che (2005) vyhodnocuje usídlení převážně střední vrstvy obyvatel bez vysokoškolského vzdělání, pro kterou věznicе zajišťuje pracovní pozice ve službách nebo činnostech na vězení napojené. Cherry a Kunce (2001) pak hovoří o vzniklých aglomeračních výhodách. Tyto lokality autoři definují jako venkovské nebo zemědělské oblasti (Bonds, 2006; Bonds, 2009) či oblasti tradičních sektorů, jako je výroba či těžba surovin (Che, 2005). A právě v takto definovaných regionech obyvatelé spíše hodnotili věznicе kladně a ve vyvažování převažovaly přínosy věznicе (Cherry, Kunce, 2001). V práci Martina (2000) je uvedeno, že 50–70 % respondentů neshledává negativní vliv věznicе na jejich bydliště a 78–99 % respondentů věří, že umístění věznicе nesníží jejich kvalitu života. Mezi osobami, které byly proti výstavbě věznicе a zároveň pocíťovaly obavu ze zhoršení kvality života, bylo možné odhalit vyšší korelace. Názory na věznicе pak reflektovaly preference a priority jednotlivých respondentů (Martin, 2000). Objevuje se také argument, že věznicе jsou v porovnání s průmyslem ekologičtější (Che, 2005).

Oproti zcela pozitivním hodnocením vlivu věznicе se ozývají názory, že ani samotná věznicе, jakkoliv je to robustní systém, nedokáže spasit nerozvinuté sídlo se špatnou infrastrukturou. Sama o sobě dokáže být spíše fungujícím článkem v již zavedeném systému. Například strukturální či hospodářské postižení regionu/města přítomnost věznicе trvale nevyřeší (Glasmeier, Farrigan, 2007). Ovšem korigování nezaměstnanosti, která vznikla vlivem deindustrializace a vedla k sociálně ekonomickým problémům, bylo hodnoceno kladně (Martin, 2000). Na ekonomiku sídla, kde je věznicе umístěna, mají vliv i návštěvy odsouzených. Ti v místě využívají nejen obchody a restaurace v případě jednodenní návštěvy, ale také ubytování, pokud uvězněná osoba má možnost vycházek na delší dobu. Rodinní příslušníci vězňů jsou však také pro respondenty problematickým prvkem a vyvolávají u místních obyvatel poměrně velké obavy (Martin, 2000; Martin, Myers, 2005).

Obavy ze zvýšené míry kriminality a pocíty strachu je možné spojit s výroky Allena (2002), kdy dle jeho výzkumu respondenti hodnotí věznicе jako zařízení, které nemá vliv na redukci kriminality a propuštěné osoby se jim jeví nebezpečněji, než když do vězení nastupovaly. To lze dát do souvislosti s tvrzením Foucaulta (2000), že věznicе vyvolává spíše recidivu, než aby napravovala. Je tedy možné použít jeho označení věznicе jako „aparátu na přeměnu jedinců“ (Foucault, 2000: 321), ovšem v jiné souvislosti, než bylo při zrodu věznic uvažováno. V této souvislosti totiž hraje roli strach z útěku vězňů osob.

V kontextu našeho příspěvku je třeba uvést, že vnímání ženské věznicе je zcela odlišné od zařízení určených pro muže. Podle Nedbálkové (2006: 18) jsou v rámci penologického diskurzu ženy uvažovány „mimo rámec pravé kriminality [...] a ženské věznicе nejsou považovány za opravdové věznicе.“ Chování uvězněných žen je hodnoceno jako méně problematické, ženská kriminalita za méně závažnou, neodrážející obvyklé chování. Také náchylnost žen k útěku je hodnocena nižším procentem pravděpodobnosti (Tadič, 2018). Všechny tyto faktory, ač genderově formované, mohou odrážet odlišné vnímání jednotlivých typů zařízení. Esencializace ženských vlastností a jejich promítnutí do emocí může výrazně ovlivňovat uvažování respondentů o vlivu věznicе na jejich život. Z práce Snedeker (2011) pak vyplývá, že statisticky jsou ženy méně častými oběťmi trestné činnosti, častěji však sexuálního napadení. Vědomí toho, že uprchlými osobami mohou být právě a pouze ženy, může ještě více snižovat vnímání nebezpečí věznicе ve městě.

3. Vliv věznice na město Světlá nad Sázavou a okolí

Objekty v areálu dnešní věznice Světlá nad Sázavou byly postaveny na konci období socialismu, konkrétně v roce 1987, a v 90. letech 20. století sloužily jako ubytovací prostor pro školy v přírodě. Na přelomu tisíciletí došlo k přestavbě areálu na ženskou věznici. První ženy v kategorii dozor zde byly umístěny v roce 2000, kdy byly převezeny z věznice Pardubice. Samotné výstavbě věznice předcházelo referendum, ve kterém se místní obyvatelé rozhodli, že věznici upřednostní před využitím areálu jako utečeneckého tábora pro občany Kosova. Před referendem se dle zástupce vedení věznice uskutečnilo několik diskusních setkání, kde byly prezentovány vlivy věznice na život ve městě. Průběžnými investicemi byla kapacita věznice navýšena na současných 750 míst. Tato kapacita je však nedostatečná, jelikož bylo na počátku roku 2019 ve Světlé nad Sázavou umístěno přes 800 odsouzených žen (Vězeňská služba ČR, 2019).

3.1 Zaměstnanost odsouzených

Významný vliv má věznice především na lokální ekonomiku a zaměstnanost, kdy má věznice intenzivní vztah s devíti regionálními firmami. Odsouzené představují v době, kdy je zvýšená poptávka po zaměstnancích specifický typ pracovní síly.

„Ted' je boom na trhu práce a všichni o nás mají zájem. Pokud to období není, tak vyhledáváme my a ptáme se. Což se stává málokdy, protože když zohledníme, že ženy a muži pobírají nižší plat než je minimální mzda, tak pořád pro toho zaměstnavatele je to velmi výhodné. Je to tak v průměru 5,5 až 6 tisíc korun. Je to prostě „levná pracovní síla.“

(zástupce vedení věznice)

Zaměstnavatelé využívají nižších sociálních odvodů, nižší nároky na firemní benefity a v neposlední řadě i nároky na dopravu. Naopak se zaměstnáním odsouzených jsou spojeny jisté administrativní a technické nároky, které musí pracoviště splňovat. Z celkového počtu odsouzených žen pracuje ve spolupracujících firmách mimo areál asi 270 odsouzených žen.

Tab. 1: Spolupracující firmy s věznicí Světlá nad Sázavou

Firma	Umístění	Kapacita	Pracovní činnosti
LION PRODUCTS	Světlá n. S.	220	balení cukrovinek
JIPOCAR Obaly	Střítež u Jihlavy	50	obsluha linek na mytí plastových obalů
Hand-made service	Ústrašín	50	manipulační práce pro tiskárenský průmysl
Kostecké uzeniny	Kostelec	40	balení uzenin
Hamerník	Jitkov	20	obrábění dřevěných výrobků
CRYSTALITE BOHEMIA	Světlá n. S.	20	manipulační práce a balení sklářských výrobků
AMG – Karel Pícha	Světlá n. S.	5	kovovýroba – obráběcí práce
Futaba Czech	Havlíčkův Brod	90	obsluha svářečských automatů
DS Smith Packaging	Střítež u Jihlavy	8	kartonážní výroba

Zdroj: Vězeňská služba ČR (2019), vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že věznice spolupracuje s lokálními, ale i regionálními společnostmi. Například obec Střítež u Jihlavy, ve které s věznicí spolupracují dvě firmy, je od ní vzdálena 35 km. Obec Jitkov, kde se nachází závod společnosti Hamerník je vzdálena 33 km. Dle slov zástupce vedení věznice je podmínkou spolupráce schválení pracoviště odbornou komisí. Věznice následně určí, zda se bude jednat o střežené či nestřežené pracoviště a na základě tohoto rozhodnutí jsou zde zaměstnávány ženy s různými druhy trestu. Je možné, aby místo zaměstnání bylo vzdálené i desítky kilometrů od místa výkonu trestu.

Dominantní firmou z hlediska počtu zaměstnaných a historie je společnost LION PRODUCTS. Jedná se o belgickou společnost zaměřující se na balení cukrovinek. Firma má své sídlo v Humpolci, kam na počátku spolupráce odsouzené dojížděly za prací. Historie spolupráce firmy a věznice sahá do roku 2002. V důsledku

dobrych vzájemných vztahů byl v roce 2016 dokončen (v českém prostředí unikátní) projekt výrobní haly Levimo. Jedná se o vůbec první vnější střežené pracoviště postavené soukromým investorem na soukromém pozemku. S věznicí je hala přímo propojena koridorem. Hala je v pracovní době střežena příslušníky strážní a dozorcí služby i bezpečnostním systémem. V tomto ohledu zde mohou být zaměstnány i ty odsouzené, které věznice nemohla na vnější pracoviště z důvodu bezpečnostních kritérií zařadit (Vězeňská služba ČR, 2019).

„Chodí tam ženy se závažnými trestnými činy nebo tam chodí ženy, které jsou tady chvíli, a ještě jsme je nepoznali. Takže chodí přímo vnitřkem věznice. A nepouštíme je vůbec venkem. To je ta obrovská výhoda. Na jednu stranu jsou to dlouhé tresty, například deset let, kdy odsouzenou v žádném případě nepustíte na nestřežené pracoviště a vůbec ne na volný pohyb. Ale na střežené pracoviště může a je dobře, že pracuje.“

(zástupce vedení věznice)

Z pohledu zaměstnanosti nelze opomenout i skutečnost, že samotná věznice představuje druhého nejvýznamnějšího zaměstnavatele ve městě. Na začátku roku 2019 měla 318 tabulkových míst a většina zaměstnanců měla bydliště přímo ve městě Světlá nad Sázavou nebo v blízkém okolí.

3.2 Spolupráce věznice s okolím

V rámci výzkumu bylo identifikováno několik forem spolupráce se samosprávou města Světlá nad Sázavou. Významná je forma spolupráce v oblasti školství a prevence kriminality.

„My s městem velmi intenzivně spolupracujeme v oblasti prevence kriminality. Realizujeme tzv. programy prevence kriminality, kdy naše odsouzené ženy za doprovodu zaměstnanců jezdí do základních a středních škol jak tady ve Světlé, tak v okolí a prezentují svoje příběhy.“

(zástupce vedení věznice)

Pozitivní vztahy se samosprávou města byly prohloubeny i při koordinaci investičních záměrů, kdy město například propůjčilo věznicí část pozemků k užívání, které v době výstavby nové ubytovací části sloužily jako příjezdová komunikace stavební techniky.

„Také ale spolupracujeme s městem tak, že jim pomáháme v úklidech. Takže v rámci programu jsme měli i odsouzené zaměstnané pod technickými službami, že uklízely město. Působí taky jako zahradnice. A ta spolupráce je strašně dobrá. Pan starosta si to chválí. My máme skvělé vztahy s vedením města. Já říkám, my tady žijeme v symbióze. Nemám žádné zprávy, že by bylo něco špatně a určitě bych je měla.“

(zástupce vedení věznice)

Přítomnost věznice a její vliv vnímají i místní podnikatelé. Věznice představuje cíl návštěvy města například pro rodinné příslušníky. Odsouzené mohou po splnění vnitřních kritérií vykonávat vycházky s rodinnými příslušníky bez přítomnosti dozorců. Vycházky jsou rozděleny do typů podle doby trvání (3, 5, 10 a 24 hodin). Podnikatelé těchto návštěv mohou využívat ke zvýšení tržeb. Specifické je i to, že se vycházky týkají výhradně katastrálního území města. Celkový počet vycházek odhadl zástupce vedení věznice na 900 vycházek za rok. V rámci kratších vycházek je oblíbeným cílem zámecký park, dále pak místní restaurace a cukrárna. Při vycházce na 24 hodin se odsouzené mohou ubytovat v pensionu či hotelu ve městě. Svým způsobem tak při vycházkách využívají hlavně turistickou infrastrukturu města.

Z hlediska dodávek proviantu a ostatních potřeb věznice s místními podnikateli v úzkém kontaktu není, důvodem je nutnost výběrového řízení na případné dodavatele. Dle slov zástupce vedení věznice však lze konstatovat, že dodavatelé rychle kazících se potravin jsou převážně z okolí měst Jihlava a Havlíčkův Brod. Za významnějšího dodavatele z města bylo při rozhovoru identifikována místní květinářství, pro které může ženská věznice představovat komparativní výhodu.

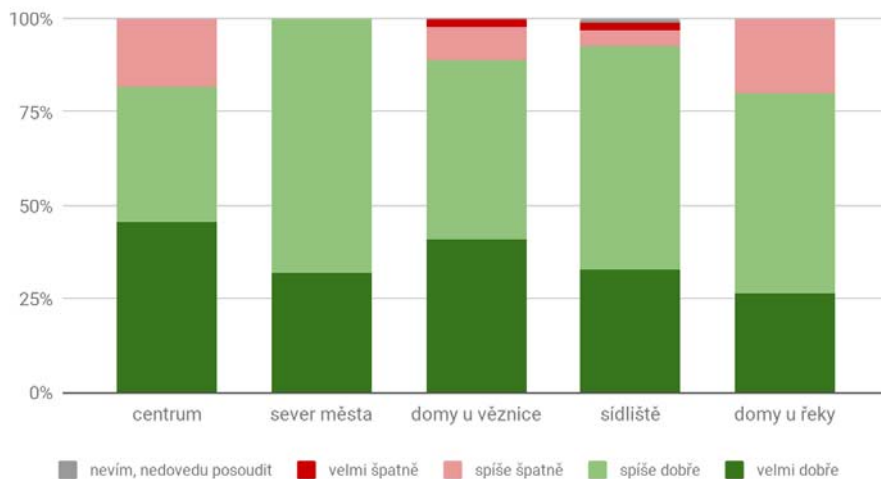
Velmi silné vazby má věznice s neziskovým sektorem, kdy jsou dominantními partnery především organizace zabývající se integračními problémy odsouzených a jejich návratem (začleněním) zpět do společnosti. Z větší části se ale jedná o regionální organizace, ale o subjekty s národním rozsahem a sídlem ve větších městech.

4. Výsledky dotazníkového šetření

Naprostá většina obyvatel Světlé nad Sázavou je se životem ve městě spokojena. Na otázku „Jak se Vám ve Světlé nad Sázavou žije?“ odpovědělo kladně 90,5 % respondentů, z toho více než 35 % velmi dobře a přes 55 % spíše dobře. Negativních odpovědí bylo zaznamenáno minimum, a to zejména z řad obyvatel domů u řeky a centra města, dále pak starších 60 let a středoškoláků, ať už s maturitou či bez ní. Nejspokojenější jsou obyvatelé severní

části města, z nichž nikdo neodpověděl na tuto otázku možností „špatně“. Obyvatelé si na Světlé nad Sázavou nejvíce cenili přírody, čistého životního prostředí a klidu ve městě a jeho okolí, mezi negativa naopak nejčastěji řadili nedostatek obchodů či chybějící koupaliště. Pouze 2 respondenti (tj. 1 %) označili jako negativum přítomnost věznice.

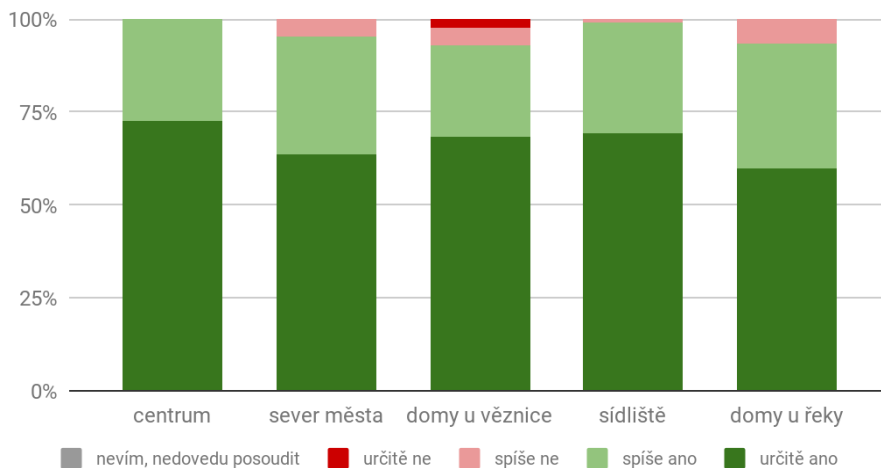
Obr. 2: Odpovědi na otázku „Jak se Vám ve Světlé nad Sázavou žije?“ podle místa bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, květen 2018

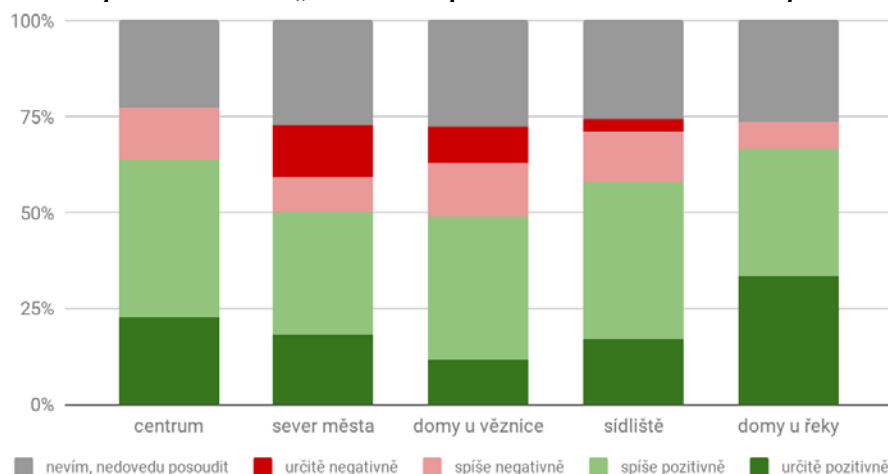
Více než dvě třetiny respondentů odpověděly na otázku „Cítíte se ve městě bezpečně?“ možností „určitě ano“, dalších více než 28 % pak možností „spíše ano“. Možnosti „spíše ne“ či „vůbec ne“ zvolila pouze 3,5 % respondentů (tj. 7 osob). Nejméně bezpečně se dle výzkumu cítili obyvatelé domů u věznice a domů u řeky, i když se jedná pouze o jednotky osob. Muži a ženy se ve městě cítí zhruba stejně bezpečně, větší nebezpečí pociťovali příslušníci střední generace mezi 30 a 59 lety a lidé s nižším vzděláním. Ačkoli jsou lidé ve věkové kategorii 60 let a více se svým životem ve Světlé nad Sázavou spokojeni méně než generace ve věku 30–59 let, cítí se dle svých slov naopak bezpečněji. Podobná je situace i s nejvyšším dosaženým vzděláním, kdy jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé nejméně spokojeni se životem ve městě, zároveň se zde však cítí bezpečně.

Obr. 3: Odpovědi na otázku „Cítíte se ve městě bezpečně?“ podle místa bydliště

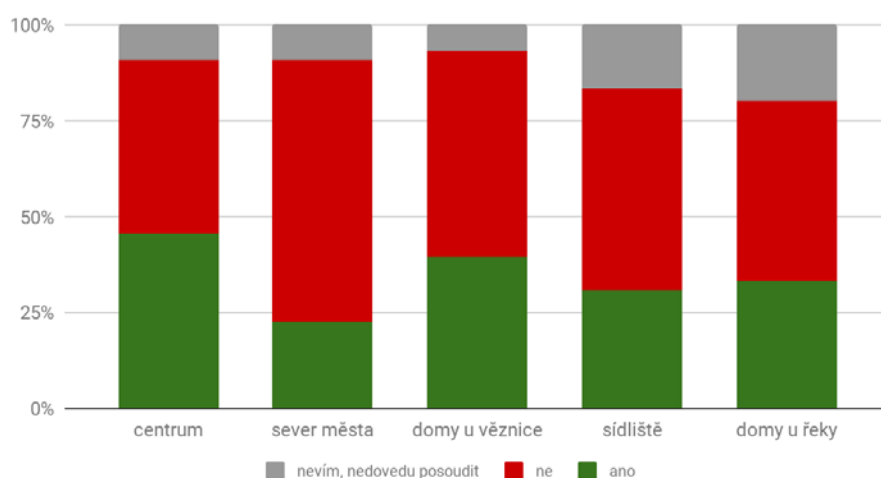
Zdroj: dotazníkové šetření, květen 2018

Na otázku „Jak vnímáte přítomnost věznice ve městě“ odpovědělo 17,4 % respondentů „velmi pozitivně“, 37,3 % „spíše pozitivně“, 11,9 % „spíše negativně“ a 5,5 % „určitě negativně“. Poměrně vysoké procento respondentů (asi jedna čtvrtina) pak zvolilo odpověď „neumím posoudit“. Nejkritičtější na věznici nahlíželi lidé bydlící v blízkosti věznice, tedy v oblastech, které byly označeny jako domy u věznice a sever města, dále pak muži, lidé ve středním věku a s maturitou.

Obr. 4: Odpovědi na otázku „Jak vnímáte přítomnost věznice ve městě?“ podle místa bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, květen 2018

Poměrně překvapivé odpovědi vzešly z otázky „Má přítomnost věznice na život ve městě vliv?“. Více než polovina respondentů soudila, že přítomnost věznice nemá na život ve městě žádný vliv, opačného názoru byla téměř třetina obyvatel a necelých 16 % pak tento aspekt nedovedlo posoudit. Nejvyšší podíl těch, kteří si mysleli, že věznice ovlivňuje život ve městě, žilo v centru města, naopak nejvyšší podíl těch, kteří si mysleli opak, žilo v oblasti nazvané sever města. Lidé žijící v blízkosti věznice pak byli v této otázce značně nejednotní, téměř 40 % z nich věznici vliv přisuzovalo, přes 53 % nikoliv a jen 7 % nedokázalo odpovědět.

Obr. 5: Odpovědi na otázku „Má přítomnost věznice na život ve městě vliv?“ podle místa bydliště

Zdroj: dotazníkové šetření, květen 2018

Jako příklad pozitivního ovlivnění života ve městě ze strany věznice uváděli v otevřené otázce místní obyvatelé skutečnost, že věznice je významný zaměstnavatel (34 respondentů), že odsouzené jsou pracovní silou v místních podnicích (15 respondentů) a že je nějakým způsobem využit areál bývalé školy v přírodě, v němž se věznice nachází (3 respondenti). Jako příklad negativního vlivu přítomnosti věznice uvedlo 5 respondentů hluk, který působí odsouzené či jejich návštěvy; 3 respondenti zmínili fronty u lékařů, které se tvoří z důvodu přednosti odsouzených při ošetření v lékařském zařízení; pouze 2 respondenti zmínili v souvislosti s věznicí snížený pocit bezpečí a 1 respondent zastával názor, že odsouzené berou místním obyvatelům práci.

5. Závěr

Příspěvek se zaměřuje na identifikaci vlivů ženské věznice na město Světlá nad Sázavou a na hodnocení postojů místních obyvatel. Přítomnost věznice je patrná zejména tím, že představuje druhého nejvýznamnějšího zaměstnavatele ve městě hned po místních sklárnách a odsouzené jsou často využívány nedalekými podniky jako levná pracovní síla. Tato skutečnost koresponduje s výzkumy provedenými především v americkém prostředí (Martin, 2000), kdy věznice, umístěná v méně centrální poloze, zaručuje stabilní pracovní místa, čímž vyvažuje

případné negativní vlivy (Che, 2005, Cherry, Kunce. 2001). Rozhodnutí obyvatel umístit věznici ve městě Světlá nad Sázavou bylo pak v rozporu s tvrzením Martina (2000) o vysokém společenském odmítnutí takového typu zařízení. Nutno však podotknout, že druhou variantou pro využití prostor byl utečenecký tábor pro kosovské uprchlíky – obyvatelé dali přednost vězeňským.

V menší míře je existence věznice patrná také tím, že zvyšuje příjmy místním podnikatelům v pohostinství a ubytování a v dalších službách (využívají je totiž rodinní příslušníci a známí odsouzených při návštěvách, stejně jako samotné odsouzené při povolených vycházkách na katastru města). Faktická návštěva rodin uvězněných se setkává s rozpačitým přístupem místních, ač si jsou vědomi, že tyto osoby přináší do města finance (Martin, 2000, Martin, Myers, 2005). Naopak neziskové organizace spolupracující s věznicí sídlí mimo region a stejně tak až na výjimky i dodavatelé zboží a služeb (ti jsou totiž vybíráni na základě veřejných zakázek, kdy sídlo ekonomického subjektu nehraje roli).

I přes výše uvedené vlivy odpověděla více než polovina respondentů dotazníkového šetření mezi místními obyvateli staršími 15 let, že přítomnost věznice nemá na město žádná vliv. Stejně tak více než polovina respondentů hodnotila přítomnost věznice velmi či spíše pozitivně. Postoj místních obyvatel vůči věznicí tak lze označit jako neutrální pozitivní. To znamená, že respondenti sice o přítomnosti věznice věděli, ta však pro ně nepředstavovala zásadní téma v každodenním životě. Otázky strachu či pocitu nebezpečí tematizovaly jen jednotky osob, naopak mnohem větší množství respondentů uvádělo pozitivní dopady (zejména pracovní příležitosti, využití bývalého areálu školy v přírodě).

Vlivným aspektem také zůstává fakt, že se ve Světlé nad Sázavou jedná o ženskou věznici. Při uvážení argumentů, které přináší Tadič (2018), že ženské vězeňkyně z věznice téměř neutíkají i to, že jsou vnímány mimo rámec pravé kriminality (Nedbálková, 2006), se obraz věznice může respondentům zdát méně problematický. Je však třeba zdůraznit, že se jedná o případovou studii jedné konkrétní věznice a její závěry nelze automaticky zobecnit na všechny věznice v českém kontextu. Lze předpokládat, že výraznou roli při vnímání věznice ve Světlé nad Sázavou hraje právě fakt, že se jedná o ženskou věznici, v níž jsou navíc v převaze ženy za lehčí trestné činy.

Literatura

- [1] ALLEN, R., (2002). What does the public think about prison? *Criminal Justice Matters*, vol. 49, no. 1, pp. 6-41. ISSN 1934-6220. DOI 10.1080/09627250208553484.
- [2] BONDS, A., (2006). Profit from Punishment? The politics of prisons, poverty and neoliberal restructuring in the rural American Northwest. *Antipode*, vol. 38, no. 1, pp. 174-177. ISSN 1467-8330. DOI 10.1111/j.0066-4812.2006.00571.x.
- [3] BONDS, A., (2009). Discipline and devolution: Constructions of poverty, race, and criminality in the politics of rural prison development. *Antipode*, vol. 41, no. 3, pp. 416-438. ISSN 1467-8330. DOI 10.1111/j.1467-8330.2009.00681.x.
- [4] CHE, D., (2005). Constructing a prison in the forest: Conflicts over nature, paradise, and identity. *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 95, no. 4, pp. 809-831. ISSN 2469-4460. DOI 10.1111/j.1467-8306.2005.00488.x
- [5] CHERRY, T., L., KUNCE, M., (2001). Do policy locate prisons for economic development? *Growth and Change*, vol. 32, no. 4, pp. 533-547. ISSN 1468-2257. DOI 10.1111/0017-4815.00174.
- [6] FOUCAULT, M., (2000). *Dohlížet a trestat: Kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin. ISBN 80-86019-96-9.
- [7] GLASMEIER, A., K., FARRIGAN, T., (2007). The economic impacts of the prison development boom on persistently poor rural places, *International Regional Science Review*, vol. 30, no. 3, pp. 274-299. ISSN 01600176. DOI 10.1177/0160017607301608.
- [8] NEDBÁLKOVÁ, K., (2006). *Spoutaná rozkoš: Sociální (re)produkce genderu a sexuality v ženské věznicí*. Praha: SLON. ISBN 80-86429-65-2
- [9] MARTIN, R., (2000). Community perceptions about prison construction: Why not in my backyard? *The Prison Journal*, vol. 80, no. 3, pp. 265-294. ISSN 00328855. DOI 10.1177/0032885500080003003.
- [10] MARTIN, R., MYERS, D., L., (2005). Public response to prison siting: Perceptions of impact on crime and safety. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 32, no. 2, pp. 143-171. ISSN 00938548. DOI 10.1177/0093854804272890.
- [11] SNEDEKER, K., A., (2011). Explaining the gender gap in fear of crime: Assessments of risk and vulnerability among New York City residents. *Feminist Criminology*, vol. 7, no. 2, pp. 75-111. ISSN 15570851. DOI 10.1177/1557085111424405
- [12] TADIČ, D., (2018). Prison, women and prison rules for women. *European Journal of Criminology*, pp. 1-20. ISSN 14773708. DOI 10.1177/1477370818788016.

[13] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR (2019): *Věznice Světlá nad Sázavou* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou/>.

Příspěvek byl zpracován v rámci projektu „Komplexní výzkum geografického prostředí planety Země“ (MUNI/A/1576/2018), který byl pro rok 2019 podpořen Masarykovou univerzitou.